

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 391

כ"ח סיון
תשפ"ו

פרשת קרח

דרך חיים

חז"ל (במדבר רבה יח ח) אמרו: "וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות הזה? אלא עינו הטעתו. ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו. שמואל ששקול כמשה ואהרן... עשרים וארבעה משמרות עומדות מבני בניו, שכולם מתנבאים ברוח הקודש... אמר אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני ואני אדום?!".

קורח היה בעל רוח הקודש, ולא אדם פחות ערך שמטרתו מחלוקת בלבד. הטענה המרכזית של קורח מתמצית במילים "ומדוע תתנשאו על קהל ה'". הדבר שהפריע לקורח הייתה השררה של משה ואהרן. מהו יסוד מחלוקתו של קורח על שררתם.

המדרש תנחומא (קרח סי' ו) אומר: "אמר להם "בוקר ויודע ה'" (במדבר טז ה), מהו כן? אמר ר' נתן אמר הקדוש ברוך הוא אם יתקבצו כל חרטומי העולם וביקשו להפוך את הבוקר לערב לא יוכלו. וכשם שהבדלתי בין אור לחשך, כך הבדלתי אהרן להקדישו קודש קדשים". אנו למדים כי ישנה השוואה בין בריאת העולם, בוקר וערב, לבין ההבדלה וההפרשה של אהרן להיות כהן גדול.

ר' יהודה הלוי מבאר בספר הכוזרי שמעבר לארבע דרגות הבריאה – דומם, צומח, חי ומדבר, ישנה דרגה נוספת – מדרגת עם ישראל. כל דרגה בבריאה משמשת את הדרגה הגבוהה ממנה. האדמה משמשת את הצומח, הצמחים משמשים את החי, עולם החי נתון בידי האדם המדבר. על גבי מדרגת האדם ישנה הויה נפרדת, גבוהה מהקודמות לה ושכל תכליתן לשמה. למראית עין המדרגה הגבוהה זקוקה למדרגות הקודמות לה. אך לאמיתו של דבר היחס שבין המדרגות הוא כיחס ארון הברית ונשואיו. כשם שמצאנו אצל עוזה, שבשעה שחשב שהארון עלול ליפול אם לא שהוא יאחוז בו, ומבררים לנו חז"ל (ילקוט שמעוני שמואל ב רמז קמב) כי ה"ארון נושא

את נושאו, עצמו לא כל שכן?!". ארון הברית היה אלוקי, כל כולו ניסיות בהנהגה מעל הטבע. חטא הוא לאדם לחשוב שמדרגה עליונה כמדרגת קדושת הארון תלויה בו וזקוקה לו. ההיפך הוא הנכון, נושאי הארון נישאים על ידי הארון, מדרגת האדם נישאת על ידי מדרגת ישראל. אין עם ישראל נזקק לעמים, האומה הישראלית היא שמקיימת את העמים כולם.

גדולי החסידות מדברים בהרחבה על מעלת המנהיג והצדיק, ובעיקר רבי אלימלך מליז'ענסק בספרו 'נעם אלימלך'. המגיד מקוז'ניץ, בעל 'עבודת ישראל', מבאר כי אף שמלא כל ארץ כבודו של ה' יתברך ואינו רחוק כלל מן האדם בכל זאת מרגיש האדם כרחוק ושאינו בכוחו של כל אדם להידבק בו יתברך. אך עצה טובה ישנה - להידבק בצדיקים, שהם שכנים לבוא יתברך, ועל ידם יוכל לעלות אל הקודש פנימה.

יסוד מחלוקתו של קורח הייתה בירור הנקודה הזו - האם הצדיק הוא עוד יחיד מכלל ישראל או שאכן נמצא במדרגה גבוהה משאר העם? קורח טען "כל העדה כולם קדושים" ואתם נמצאים באותה דרגה שנעלית על מדרגת המדבר, אך אינה מדרגה נעלית על שאר האומה. על כך עונה לו משה רבנו שהקב"ה הוא שהבדיל את אהרן להיות קודש קודשים. זהו אמרו "בוקר וידע ה'", כשם שהיום מחולק מהלילה, שהיא ההבדלה היסודית ביותר בבריאה, שכן אין היום והלילה יכולים להשתוות לעולם, כך יש להבין את הבדלת אהרן מכלל ישראל, שהיא הבדלה מהותית ולא טכנית בלבד. כשם שבהבדלת ישראל מהעמים הארון נושא את נושאו, ישראל נותנים את הקיום לעמים, כך גם בהבדלת הצדיק – אהרן, הוא זה שנותן את כוח החיים לכלל ישראל. עד כדי מדרגה של 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים'.

כך נוכל להבין את דברי הזהר הקדוש (במדבר דף קעו עמוד ב) שקרח חלק על השבת.

העלון מוקדש לעילוי נשמת
דוד בן שמואל ז"ל

אריה בדואר את הצוואה המקורית לרב פרנקל הוא צירף מכתב לוואי בו התנצל על האיחור בשיגור הצוואה אליו, בכתבו: "העתקתי את הצוואה, אך דמעתי קלקלו את אשר העתקתי ועל כן אני מחזיר את הצוואה רק עתה, לאחר שהעתקתיה בפעם החמישית...".
(צדיק יסוד עולם עמ' 277-278)

הלכה ומנהג

דין הכנת מחרוזות בשבת- אם שימת הפנינים או החרוזים בחוט נועד כמשחק עבור ילדים נקל בדבר, משום שאינו עומד לקיום. אבל יש להזהיר אותם שלא לקשור בקצה. אף על פי שגם אם יקשרו אין זה נחשב לקשר של קיימא, אך בכל זאת יש להדריכם להימנע מלקשור את החוט. אך בפנינים של מבוגרים ודאי שהדבר אסור. אגב, במקרה שהפנינים התפזרו מותר לאסוף אותם רק אם יש חשש הפסד, אבל אם התפזרו בחדר שבתוך הבית הפרטי הדבר אסור משום טרחה בשבת.

במשחקי הפסד וזכייה כיוון שרגילים לרשום כל נקודה באופן מפורט הדבר אסור (חיי אדם כלל לח), כי חז"ל חששו שמא בגלל ההרגל יבואו לרשום גם בשבת.

בעניין השימוש בכסף מדומה, כגון במשחק מונופול, כתב מרן הרמ"א (שלח ה) שאין לגעור בקטנים שמשחקים, אבל ודאי שראוי להימנע מכך. מה שאין כן משחקים שמשחקים ממש סביב כסף, כגון זוג או פרט, או עכ"פ הפסד למול רווח שזה ממש אסור בשבת (שם ועי' במור וקציעה). אמנם בשח-מט, דומינו, קלפים של רביעיות וכדומה מותר לשחק בשבת, כי אין הדבר כרוך בכסף או נוגע סביב כסף. אמנם יש להיזהר כשבוררים סוגים של קלפים, אבני דומינו, חיילי משחק וכדומה שהשימוש בהם יהא מיידי ולא לאחר זמן, משום שאז יש בזה משום איסור בורר, שכדי להימנע ממנו צריך לעשות שימוש לאלתר. לכן לסדרם באמצעות ברירה יהיה אסור בשבת.

התעמלות בשבת - אם הדבר נעשה לצורך בריאות, ומוכח שלשם כך הדבר נעשה - אסור לעשותה. אבל אם האדם נהנה מעצם הפעילות הגופנית וזה משחרר את גופו ונותן תחושה טובה - הדבר מותר. לכן מותר לקפוץ בחבל, לשחק מחבואים, לשחק משחקי ריצה ותפיסה. לצד זאת, מן הראוי לחנך את הילדים שלא לשם כך נועדה קדושת השבת.

משחקי שחיה - להלכה אנו מכריעים כדברי החיי אדם (כלל מד) שאין הולכים כלל לבריכה ולים, לא בשביל לשחות ולא בשביל להתרחץ שם. הוא הדין בבריכה פרטית שבתוך ביתו אין משתמשים בשבת. אף שמרן הרמ"א (שלט ב) התיר, סתימת הפוסקים לאסור.

ידועים דברי הגמרא (סנהדרין סה:): "שאלה זו שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא. אמר לו: ומה יום מיומים [מה מייחד את השבת משאר הימים]? אמר לו: ומה גבר מגוברין [מה מעלתך על שאר האנשים]? אמר ליה: דמרי צבי [אדוני ציווה על תפקידי]. שבת נמי, דמרי צבי [ה' ציווה עליה]. אמר ליה: הכי קאמינא לך, מי יימר דהאידינא שבתא [מניין ששבת היום]? אמר לו: נהר סבטיון יוכיח [שמשנה את עצמת זרימתו ביום השבת], בעל אוב יוכיח [שלא ניתן להעלות באוב בשבת]...". טורנוסרופוס מבקש הוכחות לקיומה של השבת מהעולם הגשמי, בגלל שהוא פוגש את קדושת השבת באופן חיצוני. אך עם ישראל אינו זקוק להוכחות כדי לדעת שהשבת נושאת תוכן אחר לחלוטין. ומהו יסוד קדושתה - שהקב"ה ציווה עליה והבדיל אותה משאר הימים. השבת אינה עוד יום כשאר ימות השבוע בו אנו נוהגים מעט שונה, אלא היא יום מקודש, מופרש ונבדל משאר הימים ביסוד מהותה.

הזוהר כותב שהצדיק הוא בחינת שבת. כשם שחלק קורח על משה רבנו בעניין מעלת הצדיק, כך חלק על מעלת השבת. שורש הטעות בב' מחלוקות אלו - אחד הוא, קורח לא הסכים להודות שישנן מדרגות המחולקות בקדושתן מן האחרות באופן מהותי ולא רק חלוקה מעשית.

תיקון מעשיו של קורח הוא דווקא במה שנזכה ויעזרנו ה' להתחזק באמונת צדיקים טהורה, המביאה לאמונה ודבקות בקב"ה. במה שלא נסור ימין ושמאל מהדרך שהתוו לנו חכמינו ז"ל נזכה לקרבת אלוקים לי טוב באמת.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

הגאון רבי מאיר אויערבאך, בעל 'אמרי בינה', נפטר לפני למעלה ממאה שנה. כתבי היד שהותיר אחריו וכן צוואתו היו מצויים בספרייתו של האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלטר מגור, בעל ה'אמרי אמת'. ספרייתו הגדולה והחשובה של האדמו"ר אבדה בשואה. צוואתו של הרב אויערבאך וכן דרשותיו לשבת תשובה ולסליחות היו מהיחידים שניצלו. לימים, האדמו"ר נתן אותם לרב יצחק ידידיה פרנקל, רבה של תל-אביב יפו. מספר הרב יוסף בוקסבוים:

"משנודע לר' אריה כי בידו של הרב פרנקל מצויה צוואתו של הגאון רבי מאיר אויערבאך ביקש ר' אריה ממנו שישאלה לו, על מנת שיעתיקה ושתהיה מצויה תחת ידו למשמרת. הרב פרנקל נענה לבקשתו ברצון. ר' אריה העתיק את הצוואה בכתב ידו. כאשר החזיר ר'

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה: האם אדם שאכל עוגה לפני הסעודה צריך לברך "על המחיה" טרם נטילת ידיו לסעודה או שברכת המזון שאחר הסעודה פוטרת לכתחילה את העוגה שאכל לפני הסעודה?

תשובה: מרן המ"ב (סי' קעו) מכריע שכל עוגה שהיא ספק פת (ספק לחם) נפטרת בברכת המזון, אבל לכתחילה צריך לכוון בברכת המזון להוציא את העוגה בברכה אחרונה, ובדיעבד הדבר מועיל גם בלי כוונה (שעה"צ).

עוגה שאינה נחשבת לספק פת היא עוגה כגון: קוגל, דייסה, אטריות, וופלים, ועל כן הם לא נפטרים בברכת המזון שאחר הפת. ומי שאוכל אותם לפני הסעודה צריך לברך לברכה אחרונה את ברכת "על המחיה", ואחר כך להמתין מעט וליטול ידיים לסעודה. אולם עוגה רגילה נחשבת כספק פת, ואפשר ליטול ידיים אחר אכילתה ולפטרה בברכת המזון. אולם האור לציון והראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל חולקים על מרן המ"ב וסוברים שאדברה על כל עוגה יש לברך על המחיה לפני הסעודה כדעת מרן הבן איש חי (פ' נשא). טעמם משום שאם העוגה היא ספק פת אדברה יש לברך עליה ברכה אחרונה ("על המחיה") ורק אח"כ לגשת לסעודת הפת. אמנם בדיון זה גם ספרדי יכול לפסוק כאן כדעת המ"ב, כי אין בזה מחלוקת בין מרנן השו"ע והרמ"א.

יש להעיר בעניין אדם אשר נמצא בשבת בקידוש בבית הכנסת ובדעתו לאכול עוגות ומיד אח"כ ליטול ידיים לסעודה. במקרה שכזה אם מגישים בקידוש קוגל אחר אכילתו יברך עליו ברכה אחרונה, וכן יעשה גם אחר אכילת ירקות, סלטים ודגים, וכל דבר שתוך כדי הסעודה לא מברכים עליו ברכה ראשונה מברך אחר אכילתו בקידוש ברכה אחרונה. כן יעשה כיום שמגישים בקידוש גם חטיפים, כמו ביסלי, במבה וצ'יפס, יברך עליהם ברכה אחרונה ורק אח"כ ייגש ליטול ידיו לסעודה.

שאלה: לפי הדעה שכמותה פוסק הרב שעל שני משולשי פיצה יש לברך "המוציא", מה יעשה אדם שאכל משולש אחד ולאחר מכן נמלך בדעתו והחליט לאכול את השני?

תשובה: אם בוודאות אותו אדם חשב לאכול רק מנה אחת ורק אח"כ נמלך עליו לברך על המנה הנוספת "בורא מיני מזונות", כי אין במנה אחת קביעות סעודה. אבל עליו לברך ברכת המזון כברכה אחרונה, על אף שהוא דין מיוחד שאחר שבירך "בורא מיני מזונות" בברכה ראשונה מברך ברכת המזון בברכה אחרונה אך זו ההלכה. אבל אם יש לפניו מגש והחליט לאכול עוד שתי מנות או מנה אחת ועוגות כאשר בסך הכל במה שעתיד לאכול יש 230 גרם - חייב בנטילת ידיים ובברכת "המוציא", וברכת המזון שיברך לבסוף תפטור גם את הפיצה הראשונה שאכל קודם נטילת הידיים (שו"ע הרב סי' קסח).

האגרות משה (או"ח ח"ב סי' נד) דן במצב הפוך שבו אדם נטל ידיו כי רצה לאכול שתי פיצות ובאמצע התחרט, ופוסק שאפשר להמשיך לאכול ולסמוך על ברכת "המוציא" שבירך בתחילה. אך בברכה אחרונה יברך "על המחיה", וזהו דין חריג נוסף שמברך בתחילה "המוציא" ולבסוף "על המחיה".